

A BEFOGADÓ KAMERA

A valóság feltérképezői

SÁRKÖZY RÉKA

BESZÉLGETŐKÖNYV A MAGYAR DOKUMENTUMFILMRŐL.

AFenyvesi Kristóf szerkesztette kötet tizenkilenc, dokumentumfilm-rendezőkkal készített interjút ad közre, „a teljesség igénye nélkül”. A szerkesztő sajnós nem tisztázza, milyen szempont alapján válogatott. Történeti vázlatot kívánt az interjúkból felépíteni? Vagy a tematikai sokszínűség vonzotta, azt tekintette elsődlegesnek?

A *befogadó kamera* egyik legnagyobb erénye Stöhr Lóránt bevezető tanulmánya (*Grierson örökösei*), melyben megkísérli röviden összefoglalni a magyar dokumentumfilm történetét – a rendszerváltás utáni korszakra is kitérve, de a „nemzedéki megújulás előtt.” Ha valaki átfogó, mégis pontosan alátámasztott tanulmányból szeretne áttekintést, ideális olvasmányra

talál. 2006-ban mutatkozott be és ezután lépett pályára a műfajt megújító friss generáció, melyre Stöhr is utal a tanulmány alcímében. Ők már nem szerepelnek az összeállításban, ez a kötetet egy korábban lezárt korszakhoz köti.

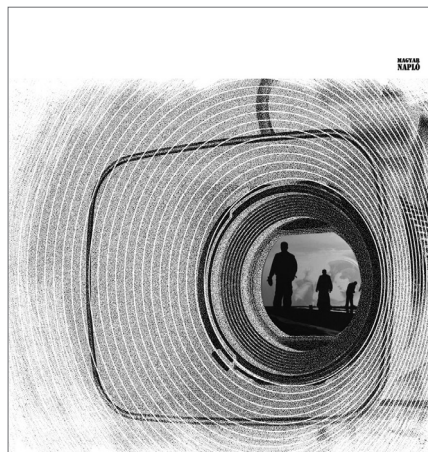
A könyvben az interjú alapú dokumentumfilmes műfajt megteremtő első generációból szerepelnek a legtöbben: a Balázs Béla Stúdióból induló alkotók, mint Andor Tamás (tőle származik a kötet címe, a kamera „mindenre nyitva van, végig csak befogad, de nem erőszakol meg semmit”), a Budapesti Iskola megteremtői közül Szalay Györgyi, és Dárday István, a játékfilm felől érkező Gyarmathy Livia. Almási Tamás, Sára Sándor, az eredetileg amatőrfilmes B. Révész László (aki riporterként is szerepel a kötetben, ő beszélget Kőszegi Edittel és Fekete Ibolyával), külön interjúval szerepel az alkotópárosként induló Erdélyi János és Zsigmond Dezső. Fájón hiányzik a kötetből a műfaj meghatározó személyiségei közül a ma is aktív Gulyás Gyula és Gulyás János. A kötetből megismerhetjük a rendszerváltást megelőző pillanatban születő Fekete Dobozt, és annak egyik alapítóját Elbert Mártát, a történelmi és szociografikus filmeket készítő Varga Ágotát, Kisfaludy András. Van olyan alkotó is, aki csak egy film kapcsán szólal meg, mint Oláh Lehel (beszélgetőtársa Deák Bárdos Ágnes). A középgenerációból Kocsis Tibor, Papp Gábor Zsigmond és Szalay Péter szerepelnek a kötetben. Az előző nemzedékekhez képest ez már lényegesen szűkebb és szubjektívebb merítés. Nagy örömmel olvastam a napokban elhunyt Litauszki Jánossal készített interjút, Petrovszki Zoltánnal

folytatott beszélgetésében áttekinti egész életművét. Éppen ez az interjúfűzér egyik erénye: a beszélgetésekből nemcsak emblematisz filmek készítésének körülményeiről, művészi motivációiról kapunk képet, de mind ezeket sorrendbe állítva a majdnem húsz alkotó, minden esetlegesség ellenére mégiscsak megfogalmazza azokat a közös és egyéni értékeket, amelyek őket a filmek elkészítésére készítették. Kíváncsiság, a társadalom iránt érzett felelősség, a megmutatás szándéka alkotja közös nevezőjét a beszélgetéseknek. Az interjúkat a már említetteken kívül Bogdán Mária, Muhi Klára, és Zalán Vince készítették.

Az interjúk végéről készítésük dátuma, pedig rendkívül fontos a beszélgetések időpontja: mindent a jelenből szemlél a megszólaló, ez számára a meghatározó. Ez a perspektíva akkor is fontos, ha a múltról beszél, hiszen tudjuk a múlt konstrukciói is a jelenből származnak. A kötetben megszólalók két politikai és három filmtámogatási rendszer meghatározottságairól beszélnek, az aczéli TTT világáról, a rendszerváltás után felállt MMKA filmgyártási gyakorlatáról, és vannak interjúk, amelyek már a 2010-ben megváltozott, új támogatási rendszer perspektívájából készültek. A kötetben névsor szerint következő interjúalanyok pedig egymáshoz képest is más helyzetben vannak – attól függően, mikor készült a beszélgetés. Fontos támpontokat kapna tehát az olvasó az interjú készítésének dátumával. Problematikus a fényképek forráskezelése is. Általában filmekből kiemelt kockák ezek, de nem minden esetben, standfotók, portrék is szerepelnek közöttük. Itt sem kap segítséget az értelmezéshez az olvasó: a forrásmegjelölések sajnós használhatatlannak. Kár, mert így funkcióját sem tudja betölteni az illusztráció: nem tesz hozzá semmilyen vizuális élményt az olvasottakhoz.

A szerkesztés hibái ellenére az interjúkötet élvezetes olvasmány. Nem lesz elsődleges forrása annak, aki meg akarja ismerni a magyar dokumentumfilm kultúráját, de érdekes és fontos információkat ad az olvasónak, felkelti az érdeklődést nemcsak a művek, de az alkotók személye iránt is.

MAGYAR NAPLÓ KIADÓ KFT., 2017.

A BEFOGADÓ KAMERA

interjúk dokumentumfilmeseikkel

